

Gajdó Ágnes

„NEKED A MAMÁD NEM IS A MAMÁD!”

Az író előző regényéből, a 2016-ban megjelent *Jelmezballból* már ismert, titkokkal és elhallgatásokkal teli éntörténete után nyomozó Tátrai Vera tanárnő e regényben¹ kislánként áll előttünk. Törékeny teremtés, aki épp most ismerkedik az élet nagy kérdéseivel. Igyekszik megfelelni a felnőttek és a barátok elvárásainak, leginkább kebelbarátja, Sári véleménye érdekli, sokszor szinte kínosan ügyel arra, nehogy megsértse, hiszen jól ismeri az emlékkönyvek titkos üzenetét: a barátság aranyfonal, de ha egyszer elszakad, össze lehet ugyan kötni, de a csomó megmarad. Vera naiv teremtésnek tűnik, olyan leányka, aki vigyáz a szavaira, megfontoltan cselekszik, egészen addig, amíg be nem furakszik életébe az ismeretlen titok. Egy-egy elszólásból, az őt lakásukba invitáló furcsa öregek homályos utalásaiból, furcsa gesztusaiból Vera gyanakodni kezd, hogy szülei valami fontosat elhallgatnak előle.

A titok pedig rémes jelenség. Tönkretesz mindent, feldúlja a nyugalmat, üldözési mániává alakul, az addigi biztos pontok bizonytalanná válnak, összetörve a kialakult összhangot a családtagok között. Már ha létezett az az összhang. Ha jól megnézzük, Vera családja sem tökéletes, ahogyan egyetlen ember alkotta közösség sem az. Apja a honvédségnél gyakran van huszonnégy órás szolgálatban, anyja igyekszik mindent megtenni, főz, mos, takarít, esténként *A repülő díványt* olvassa a lányának. Egészen addig, amíg egyszer Vera meg nem kérdi tőle: „Mama, neked fáj, amikor a hasadban voltam?” A kislány nem kap választ, ráadásul éjszakánként mindig ugyanazt álmodja: nagy fehér, faragott bölcst lát, amelynek „oldalánál csipke terül el, habos, fehér, és a takaró puha, kopott, fehér bárányok vannak rajta, meg egy pásztor, görbe a botja vége.” Az álomból aztán rendre rémálom lesz, de Vera nyugtatgatja magát, mással is történhet ilyesmi.

A gyerekkor veszélyes helyzeteit érzékenyen ábrázolja a szerző, különösen a két barátnő konfliktusa rajzolódik ki nagyon plasztikusan. Sári féltékeny lesz Verára Józef miatt, s keserű haragjában felkeresi otthon a szobafogságban lévő lányt, majd a szemébe vágja: „Neked a

---

1 Grecsó Krisztián: *Vera*. Budapest, 2019, Magvető.

mamád nem is a mamád!” Nemcsak egy gyerektől telik ki efféle bosszú, de tudjuk, a gyerekek különösen kegyetlenek tudnak lenni egymással. Vera ettől a pillanattól kezdve nem lesz és nem is lehet ugyanaz, agyában folyton ez a mondat motoszkál, s a kétség, hogy akkor ki is az ő édesanyja. Apja igyekszik tisztázni mindent, de újra és újra hazugságokra kényszerül, s kiderül, az ő életét is számos titok övezi. „Az élet néha bonyolultabb, mint ahogy egy gyerek látja” – közli lányával, mintha ezzel mindent megoldana.

A szülők tehát hallgatnak az igazságról, abban a hitben, hogy jó t cselekszenek, hogy megvédik a fájdalomtól és a rossz érzésektől lányukat, de a hallgatás senkinek sem jó. Ahogy Szabó Magda írja az *Álarcosbálban*: „Beszélni kell, mert a hallgatásnak egész fészekalja rüt, fekete kisgyereke születik: a félreértés, a sértődés, a megbántott önérzet, a kétely.” A hallgatás mint stratégia sokszor rosszabb, mintha alaposan megbeszélnék az érintettek, mi és miért történt. Különbözn csak találgat a gyerek, s előbb-utóbb megrendül a bizalma a felnőttekben. Grecsó nagyon is időszerű problémát feszeget, hiszen napjainkban egyre több házaspár fogad örökbe kisbabát, mert másként nem lehetne gyermekük. Alapvető kérdés, hogyan állnak a tényekhez: megmondják-e, s ha igen, mikor közölik a gyerekekkel, hogy ő nem a vér szerinti fiuk, lányuk. Hogyan, miként lehet közölni a valóságot a lehető legtapintatosabban? S ha a szülők esetleg a hallgatást választják, vajon miként tudnak együtt élni a titokkal? Nem rettegnek-e nap mint nap, hogy egyszer valaki véletlenül, ostobaságból vagy épp gonoszságból kifecsegi a féltve őrzött igazságot? S utána miként lehet folytatni az életet? Ha a bizalom sérül, nincs tovább. A gyermekek hiperérzékeny lelke rendkívül törékeny. Sokszor teljesen kiszámíthatatlan módon reagálnak egy-egy információra, de akár egy félmozdulat is örök életre szóló sebeket ejthet. (A *Jelmezbálból* tudjuk, miután kiderült az igazság, Vera másfél évig nem beszélt a nevelőanyjával. Hosszú-hosszú időnek kellett eltelnie, amíg újra mamának szólította az asszonyt.)

A *Vera* értelmezhető fejlődési regénynek, amelyben a szeretet különféle formái, különösképpen a feltétel nélküli szeretet méretik meg. Sokféle érzelem hullámozik át a kötetben, a harag, a bosszú, a gyűlölet, a megbocsátás egyaránt ott rezeg a szövegben, s a gyerekek megpróbálják átverekedni magukat a felnőttek hazugsághálóin is. Kislányból már-már nővé érik a két barátnő, éppen a megfajított titkok

révén, de a közöttük zajló érzelmi háború következtében is. Megtanulják egymást elfogadni, tiszteletben tartani a másik érzelmeit, s ami a legnehezebb, a gonoszsgot és az árulást megbocsátani. Bizonyos pillanatokban sokkal érettebbnek tőnnek, mint a szőleik. Józef karaktere kulcsfontosságú kettejük életében, hiszen nagyrészt neki köszönhető, hogy Vera – még ha akaratlanul is, de – kibőjik a jó kislány szerepből. Az első szerelem mélyen felkavarja az addig rejtett érzelmeiket, szorongásokat, s váratlan cselekedetekre ösztönzi a lányt. Sokszor mintha öntudatlanul tenne rosszat, követne el végzetesnek tőnő hibát. Az addig példaképnek számító Tátrai Verát egyik napról a másikra kiközösítik osztálytársai, egyedül a lengyel fiúra támaszkodhat. Aki egyébként nem túl tapintatos, hiszen megmondja a lánynak egyenesen és kíméletlenül: „neked az egész világon mindenki hazudik”.

Grecsó Krisztián nem csak egy hányatott sorsú kislány történetét írta meg – a regényben ott bujkál a nosztalgia is egy város, Szeged és talán egy icipicit a korszak, az 1980-as évek (vagy inkább a gondtalan ifjúkor?) iránt is. A kötet borítóján a szegedi Hősök kapuja látható, gyalogosok sietnek át a zebrán, a nagyállomás felől érkezik az 1-es villamos, a kaput őrző két fegyveres katonaszobor rezzenéstelen arccal tűri a hoesést. A rádióban a *Harminc perc alatt a Föld körül* szól, a nagyszőlők Párizsi kockát adnak az unokájuknak, a tanévnyitón „Zászlófogadás jobbról!” vezényszóra behozzák az úttörőcsapat zászlaját, majd az igazgató elvtárs mond beszédet. Ekkoriban nagyon menő a Levi’s farmer, sok helyen még olajkályhával fűtenek, divat a Fecske cigaretta, a zenekar a *Mákosrétest* játssza a színházi Téliapó- (és nem Mikulás-) ünnepélyen. Amikor a szerző a Mátyás térről, az alsóvárosi utcácskákról ír, magam is homályos vágyódást érzek a visszatérésre, hiszen egyetemi éveim idején sokat jártam arrafelé, s bizony a városrész sajátos hangulata máig sem ereszt.

Ahogy a regény erős atmoszférája sem. Igaz, a végefelé mintha lankadna az író figyelme, s az addig sem világos részletek nemhogy teljesen kitisztulnának, némiképp még homályosabban nehezednek ránk. Túl sok minden történik, Vera el is veszik a sokféle kuszaságban, de az jó, hogy Sárival békét kötnek. Igaz barát nélkül a kamaszkor kiszámíthatatlan útjain veszedelmes járni. Főként ha valaki túlságosan későn tudja meg, nem az – vagy nem teljesen az –, akinek addig gondolta magát.